դիտողութիւնք կը հրատարակուին, զոր պարզել կը պարտաւորուինք ։

Վ. Տ. Կաթողիկոս՝ երբ 'ի Ս. Պ. Բուրկ էր, անդր քան զչափն աշխատեցաւ՝ ամեն կերպիւ և ամենայն հնարք 'ի գործ դնելով Էջմիածնական և Աղթամարական մեր սրբոց աթոռոյն իրաւանց համար, մինչ զի՝ հակառակ բաղձանաց և կամաց կամելեաց՝ 'ի վաղուց յօգուտ այնց աթոռոյ համար, նա մանաւանդ՝ բարեխօսեալ Կայսր. Կառավարութեան օրէնք անգամ՝ այլ և ս նոյն գործոյն ընթացքը փոխել խոստացաւ, որ կը նկատէին, այսու ամենայնիւ՝ 'ի ձեռըհս երեսաց Նորին Ս. Օծութեան գաւ գործեցաւ առ ժամանակ մի՝ նոյն կամքին մէջ մտցուած գումարից այլակերպ փոխումն, և մանաւանդ յաւուրց կ'երևէր ձեռըհել առ յօգուտ Եկեղեցւոյ ։

Սակայն երբ ուշացաւ սոյն անխափանութեան իրագործումը, Վ. Տ. Կաթողիկոսը կրկին խնդրեց 'ի Ս. Էջմիածնէ, և երեքկնից յանդգնեալ և 'ի Տփխիսէ գրելով և հարցնելով առ Կառավարութիւն ներքին գործոց՝ զմեծամեծ աշխատանս և զհոգացողն խնդիրս մերայնոց որ 'ի Էջմիածին և 'ի Աղթամար՝ վասն բաժնին իւրեանց բառ ուսանելոյ Երեւան կոչկին ։

Այս առթիւ ցաւ ի սիրտ կը պարտաւորինք նաև յայտնել, զի Էջմիածնական ոմանք ի մերայնոց՝ զժողովրդական խնդոյ գործոյն զանազան կէտերը պարզաբանելը, մանաւանդ նաև անտեղեակ լինելով 'ի Նորին Ս. Օծութեան անկարի բոլոր հանգամանաց, բառ մեզ անտեղի գիտակցութեամբ և անշիտակ կարծեօք՝ փոխանակ շնորհակալութեան, և կամ փոխանակ գէթ հանգստեան խրախուսանաց՝ այնպիսի սրտամտէկ և վիրաւորիչ մտքեր կը յայտնեն և կարծիքներ ։ գոյութիւն մտքեր. բերան անգամ 'ի գործ է՝ թող թէ 'ի խոր աշխարհի հրապարակել ։

Ասոյ և զէշ տպաւորութիւն թէպէտ բազում անգամ՝ գրեթէ և յաւէտ յարգելի և օգտաւէտ է, բայց և այնպէս զայն հեռատեսութեամբ և խոհեմ և չեզոքական խորհրդով գործածելու և կէտ լոկ նմին պէտք է լինել, մանաւանդ բառ անդեալ և բառ յոլով պարագայից այլ և այլ պահանջմանց ։

[illegible]

Կարգացաք Արարատ պատուական ամսագրոյ մէջ յամին 1870 թիւ Գ. երես 110, 'ի Կ. Պոլսոյ Ս. Մանկունեանց ուղղած յօդուածն՝ որ ըեկոտած պաշտօնաթերթ մասին էր, պարտաւորեցոյց զմե փութով գրելու Օսմանեան բնիկ վրայ եղած ամենայն 24 ամ պաշտօնատարութեան բնոյթն, զոր աշխ կրաթեան հետ ուղղելով Իմաստութեանց՝ յաւով եմ՝ թէ Անգղիոյ միջոցաւ տարածելով ամենայն տեղ՝ կարգաւոր մի մանաւանդ օգուտ հաստատութեան հնարից պատմագրութեան։

Որչափ Պ. Մանկունեանց վերջին յօդուածոյ ամփոփումն, որ կ'ըսէ թէ "Կ'ըսէ այլ պաշտօնագրութիւնները կը ունին չինեցեք զանազան այ ուղղութեան"։

Աշխ ուղղակի 'ի 1862 և 1863 թուականներու, Աղուանից և Կովկասու վերջերէն մտաւորական վերջին գրչական նորացնի բնաշնորհ գրոց 3 որբանոց պաշտօնատարութեան գրաւոր ծառայութեան, զոր Մանկունեան "Հայկական Ուսումն" հովիւներն լրագրի վիճակութեամբ հաստատեցին, որպէս և Աղուանիցեան պաշտօնագիրը փոխեալ խառնելու յօդուածոյն մէջ գրեալ են, որպէս զի ցուցէ և այն պաշտօնատարութեան ձեռնարկն հայոց Պարոն Մելքոնի ձեռնարկութեանց։

ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐԱՏԱՆՆ

Ի 10 Նոյեմբերի 1870 ամ.

Ներքնական

ԱՐՁԱՆԱԳԻՐ ՑՈՂԱԿԵՐՏԻ